

30 års kunskap

Från fädrens snår till framtida skogar

Historien är basen vi står på. Utan dåtid är det himla svårt att i nutid navigera för en bra framtid. Framförallt i en långsiktig sektor som skogen.

I BÖRJAN på 80-talet fanns ingen fast skogsforskning i södra Sverige. En utredningen tillsattes (Sydsvensk Skogsforskning) som presenterades för exakt 30 år sedan; alltså 1987. Det Sydsvenska skogsbruket och SLU stod bakom. Pelle Gemmel utsågs till programledare och ganska snart ställde Göran Örlander, P-M Ekö och Eric Agestam upp och följde med söderut. De hade 50 miljoner kronor (motsvarar 100 miljoner kronor i dagens penningvärde) fördelade på 6 år.

Verksamheten startade med en enhet i Alnarp och etablering av Asa försökspark och en utökning av Tönnersjöhedens försökspark inklusive Skarhults försökspark. Forskningen bedrevs i nära kontakt med Sydsvenskt skogsbruk och var fältbaserad med en mängd både lång- och kortsiktiga fältexperiment.

SEDAN DESS har mycket förändras. Vi är nu

ett 60-tal personer, och till skillnad från 1988 representeras vi nu av två kön och runt 15 nationaliteter. Vi har utökat verksamheten med ämnena naturvårdsbiologi, skoglig patologi, skoglig planering/policy och skogshistoria. Utbildning både på grundnivå, med sommarresa och Euroforester, samt på forskarnivå är nu även viktiga verksamheter på institutionen. Vi har levererat en mängd studenter och över 60 doktorer till skogssektorn, både nationellt och internationellt.

Matts Lindblad/ Prefekt vid institutionen för Sydsvensk Skogsvetenskap

Pelle Gemmel/ Professor

Skog Alnarp - 30 års kunskap

Skog Alnarp

Kunskapens träd!

I entrén till stora huset står den bastanta träpelaren. Här har alla skogliga doktorander i Alnarp spikat upp sina avhandlingar.

Kvartetten som startade den skogliga verksamheten i Alnarp var alla kurskamrater från utbildningen till jägmästare.

Omgivna av välvilja och fyllda av ambitioner började de bygga upp verksamheten från ingenting. Idag 30 år senare finns det anledning att se både bakåt och framåt.

Läs mer →

Tre avgörande dokument för skogens historia i Alnarp.

Till höger, inbjudan till konferensen i Jönköping 1985.

Nederst till höger, utredningen från 1986 som ledde till beslutet att börja verksamheten på försök i sex år.

Här under, en rapport från de första tre åren (1988-1990). Den blev underlag för att permanenta verksamheten i Alnarp.

Efter en kort mellanlandning i slottet blev ett väningsplan i "stora huset" hemvist åt Sydsvensk skogsforskning

Pelle Gemmel

Vi behöver tänka i nya strukturer

”Många forskare har lämnat oss och fått jobb i skogsnäringen. Det är ingen förlust. Tvärtom. Något bättre sätt att få ut forskningsresultaten finns inte.”

Han kom aldrig att rita hus, däremot blev Pelle den ansvarige arkitekten för bygget av den skogliga verksamheten i Alnarp. Det började på Skogshögskolan där en lärare fick ögonen på den driftige studenten och rekommenderade honom att stanna kvar för att tjänstgöra och doktorera på fakulteten. – Det var positivt att få en sådan uppmuntran. Där har vi något att lära om hur tillväxten i den skogliga forskningen värnades på den tiden. Av dagens jägmästare är det alldeles för få som går vidare och doktorerar, konstaterar Pelle.

TOLV ÅR efter den vänliga knuffen i ryggen, som ledde in på banan som doktorand, var han klar med en avhandling om skogsskötsel. Som brukligt var kombinerade han forskningen med arbete, främst undervisning, på institutionen. En slutsats i avhandlingen var att hjälpplanteringar inte tjänar mycket till. I stället för att rätta till felen i efterhand är det bättre att göra en ordentlig förnygring från första början. Det bidrog till att landets samlade kostnader för hjälpplanteringar ganska omgående sjönk från 80 till 30 miljoner kronor om året.

Att missionera om bättre planteringar passade Pelle som hand i handske. Han gillade att undervisa och föra ut forskningsresultat vilket gjorde att han fick arbete som statskonsulent på universitetet. Konsulenten var en länk mellan forskningen och näringen. På så sätt kände han av strömningarna ute i skogsbruket och missnöjet i södra Sverige med att fakulteten

flyttat till Umeå. Han arrangerade en stor konferens i Jönköping i januari 1986 med flera hundra deltagare. Temat var ”Skogsskötsel i södra Sverige”. Det blev upptakten till den utredning som ledde till uppdraget att starta verksamheten i Alnarp.

För egen del var han då på väg att flytta till Stockholm för att arbeta för Skogsindustrierna med Jan Remröd som chef. Jan rådde Pelle att ändå ta jobbet i Alnarp eftersom det var en angelägen uppgift.

VÅREN 1988 gick flyttlasset till Skåne. Han fick ett rum i slottet på Alnarp där Pelle arbetade ensam ett halvår innan de tre kompisarna följde efter från Umeå och kvartetten flyttade in dagens hus.

– Det var en välkomnande stämning. Förvaltningschefen i Alnarp, Ulla Svensson, ordnade det praktiska. SLUs rektor, rektor Mårten Carlsson var positiv, liksom Per-Ove Bäckström, dekan på Skogsfakulteten. Från första början kände vi också fullt stöd från skogsnäringen som ställt upp

Det säger Pelle Gemmel som tänkte bli arkitekt, men hoppade av efter ett år på Chalmers.

med pengar.

Kvartetten hade en budget på 50 miljoner kronor för sex år och utredningen med riktlinjer för verksamheten. Det var bara att sätta igång.

Den första doktoranden var Gudmund Vollbrecht som forskade om rotröta. Efter honom var det många fler som kom...och gick.

– För att få ut kunskapen från universitetet räcker det inte att informera om resultaten. Den klart bästa kunskaps-spridningen kommer med de människor som doktorerat och därefter får nyckelposter i samhället. En del ser det som en förlust när forskare lämnar universitetet. Det är precis tvärtom. Några behöver förstås stanna kvar för att forska och undervisa, men flertalet, kanske 80 procent, bör gå vidare.

EN ANNAN fördel med forskare som går vidare är det nätverk som byggs upp kring universitetet. Exempelvis Gudmund Vollbrecht fortatte till IKEA och hade en hel del att göra med IKEAs stöd till

utbildningen Euroforester, som var ett avgörande steg för Alnarp.

DET VAR NÄRA att bli ytterligare ett jättekliv genom ett samarbete mellan högskolan i Växjö, Lunds tekniska högskola och Alnarp. Tanken var en utbildning för civilingenjörer i skog.

– Det var synd att vi inte nådde fram, men jag tror fortfarande på idén om en högre skoglig utbildning med intag i Södra Sverige. En tanke är att göra en tvåårig skoglig magisterutbildning. Den blir fortsättningen för allt från ekologer till civilingenjörer med en treårig kandidatexamen i bagaget. Då borde också skogsmästarutbildningen i Skinnskatteberg vara en möjlig ingång genom att leda till kandidatexamen. På så sätt får vi en bred skoglig magisterutbildning på samma akademiska nivå som jägmästarna. Vi får inte vara rädda för att tänka nytt och tänka i nya strukturer.

Eric Agestam

Nyttan för skogsbruket avgörande

"En så här mångfasetterad verksamhet måste hållas ihop av ett gemensamt kitt. Från början var det tillämpad forskning. Inför framtiden tror jag det är

ett hängivet intresse för orientering gjorde att den unge Eric fick se en hel del av naturen, trots uppväxten i Stockholms innerstad och utan skoglig bakgrund i familjen. Eric ville lära sig mer om skogen han sprang omkring i. Därför letade han fram skogsutbildningen till jägmästare. Vid ankomsten till Garpenberg kändes det helt rätt från första stund.

EFTER EXAMEN på Skogshögskolan i Stockholm återvände Eric till Garpenberg för att doktorera på blandbestånd av tall, gran och björk. Det drog ut på tiden eftersom uppdraget hela tiden växte med flera arbetsuppgifter på institutionen. Han disputerade den 28 februari 1986 som skrev in sig i historieböckerna. Inte bara för avhandlingen om blandskog, utan mer för att det var dagen då statsminister Palme sköts på Tunnelgatan i Stockholm.

ERIC FLYTTADE till SLU i Umeå för att arbeta med Contorta. Han var färdig med Garpenberg där oron över verksamheten kändes i luften. SLU utlokaliserade forskningen från Stockholm till Garpenberg i slutet av 1970-talet. Redan efter ett par årtionden var det dags för nedläggning. Frågan är varför det inte varade längre i Garpenberg och om vilka lärdomar det fanns att ta med sig till den nya verksamheten i Alnarp.

Eric har funderat en hel del över den saken:

- När orosmolnen drog in över Garpenberg hamnade man i försvarsställning i stället

för att fokusera på möjligheterna. Det gäller alltså att helst ligga steget före och se framåt.

TROTS LÄGET mitt ute i skogen togs inte de lokala möjligheterna tillvara. Garpenberg hade inte någon egen försökspark och verkade ganska långt från skogsföretagen, trots att de fanns runt hörnet. Det var en väldig skillnad jämfört med när vi började verksamheten i Alnarp. Vi arbetade nära skogsbruket, utgick från praktiska försök och anlade ASA försökspark som komplement till Tönnesjöheden.

- Sydsvensk skogsforskning startade på uttryckliga önskemål från skogsnäringen. De satsade pengar och hade identifierat ett antal saker som skogsbruket ville ha svar på. Främst gällde det granskog i södra Sverige, med frågor om allt från snytbagg till förnygring och rotröta. Intresset för forskningen var stort och vi var måna om att få ut resultaten. Den här så kallade tredje uppgiften, att serva sektorn, är väldigt viktig för universitetet. Klarar vi inte den hotas grunden för verksamheten, säger Eric Agestam.

HÄR FINNS en inbyggd konflikt i det akademiska systemet där karriärvägen och forskningsanslagen regelmässigt går via publicerade vetenskapliga artiklar, som sällan är direkt tillämpbara i skogen. Inte heller undervisning är särskilt meriterande i det akademiska systemet, trots att "leveransen" av kompetent personal till skogsnäringen i

undervisningen". Det säger Eric Agestam, som formligen sprang in i skogsnäringen.

högsta grad också ingår i den tredje uppgiften.

- Vi får inte hamna i en situation där skogsbruket en dag undrar vad de har för nytta av universitetet, betonar Eric Agestam.

DE FÖRSTA tio åren i Alnarp handlade nästan allt om forskning, fransett undervisningen på Sverigeresan. I slutet av 1990-talet kom studenterna till Alnarp. Till att börja med erbjöds jägmästarna att läsa kurser om skogsskötsel med inriktning på södra Sverige. Därefter ledde kontakterna med IKEA till att möbeljätten gav stipendier till ett 20-tal studenter från Baltikum och Polen. Det ledde vidare till den tvååriga master-utbildningen Euroforester med ett 40-tal studenter.

- Vi fick studenter från många olika länder med

varierande bakgrund. Det är en värdefull erfarenhet för studenterna och stiumulerande för lärarna. Förändringen innebar undervisning på engelska. Även om en del är funder samma inför utbildningen är det i praktiken aldrig något problem. Engelskan är ett mervärde, liksom de många internationella utblickarna, skonstaterar Eric.

EFTER FLERA årtionden med forskning valde han att koncentrera sig på utbildningen. Jämfört med pionjäråren då näringen sköt till mycket pengar och det fanns ett väldigt fokus på tillämpad, produktionsinriktad forskning har verksamheten blivit mer mångfasetterad. I det läget ser Eric undervisningen som ett gemensamt, sammanhållande kitt som är viktigt att värna.

PM Ekö

Välkomnar samarbete med Växjö

”Redan från starten var här en entreprenörsanda som hängt kvar genom åren. Vi arbetade nära företagen och tyngdes inte av byråkrati, vilket fortfa-

**rande är vår styrka.”
Det säger Per-Magnus Ekö som har något av ett rekord då det gäller Sverigeresor.**

Att börja utbildningen till jägmästare med ett år ute i skogen, isolerade på en herrgård, var inget som avskräckte den unge PM (som Per-Magnus oftast kallas):

– På sätt och vis var det ganska hemtamt. Jag blev föräldralös tidigt i livet och hade tillbringat många år på internatskolor. Garpenberg var en fortsättning på samma tema, fast i en extra trevlig miljö. Därför valde jag att stanna kvar trots att jag kom in på läkarlinjen, som egentligen varit mitt första val.

FÖR HONOM och många andra kompisar utan skoglig bakgrund var det bra med den ganska handfasta undervisningen, där det även ingick älgstyckning på schemat. De efterföljande åren på Skogshögskolan i Stockholm var mer teoretiska. PM blev engagerad i Hugin-projektet för att skapa tillväxtmodeller för skog och som sedermera ersattes av Heureka. Datorerna som användes var så avancerade att de varje onsdag lånades av försvaret för hemliga körningar. De dagarna bevakades datorrummet av soldater med k-pist.

PM disputerade följdriktigt på en produktionsmodell baserad på riksskogstaxeringens provvytor. Då hade verksamheten lokaliserats till Umeå. Han och Pelle Gemmel flyttade upp 1978 då de köpte ett hus tillsammans.

– Jag trivdes bra i Umeå, men när erbjudandet kom om att flytta söderut var det ett lätt beslut. Uppdraget var tydligt från första stund. Vi skulle ägna oss åt forskning

och förmedla resultaten till skogsbruket. Den nära kontakten med skogsföretagen bidrog till att forskningen blev relevant och vi fick mycket feedback på vårt arbete. Vi bjöd in till exkursioner för att visa forskningsresultat och diskutera skogsskötsel, vi deltog i utbildningen av Södras personal och hade externa utbildningar tillsammans med Skogsstyrelsen. På så sätt knöts täta band med näringen som kom att betyda mycket för vår utveckling.

DESSUTOM fanns det en styrgrupp med universitetsledningen och de ekonomiska bidragsgivarna, som var måna om att få praktiska resultat från forskningen. Närheten till näringen är en framgångsfaktor. Och det var relativt gott om fria pengar.

– På så sätt hade vi friheten att också satsa på lövskog, vilket uppdragsgivarna egentligen inte önskade sig. Men det var ett bra vägval. Lövskogen är en naturlig del i vår verksamhet.

ATT UNDERVISA har alltid legat PM varmt om hjärtat. Det kräver bred kunskap och ger omedelbar respons på insatserna. Han undervisade om skogsskötsel redan i Umeå och har varit ansvarig för närmre 40 Sverigeresor, då jägmästarna i Umeå åker söder ut för att lära om skogsbruk på andra breddgrader. Utöver resorna tillkom fasta kurser i Alnarp och PM blev studierektor när studenterna började strömma till. Ett lyckokast var att fånga tillfället i flykten då Europa

förändrades efter Sovjetunionens fall.

– Vi hade haft en del kontakter med Polen dit vi åkte med en grupp svensk studenter. Dessutom hade haft besök från Litauens skogsfakultet i Kaunas. Därmed fick vi inblickar i nya möjligheter. Vi sökte bidrag från Svenska institutet för att testa med utbildning för sju studenter från Litauen under en termin. Det blev starten på Euroforester.

ATT BREDDA verksamheten frestar på för en relativt liten institution. Styrkebältet är fortfarande skogsskötsel, kompletterat med ytterligare ett par områden, inte minst patologi som började med forskningen om rotröta. Men för att exempelvis undervisa i nationalekonomi måste krafter hyras in.

Frågan är då hur man ska växa för att bredda underlaget

och få fler studenter.

– Det gäller inte bara oss i Alnarp. Fakulteten som helhet behöver fler studenter. Många ungdomar tvekar över att flytta från övriga landet till Umeå och skogsnäringen i södra Sverige vill ha mer utbildning på nära håll. Det finns tankar på en utbildning för skogsmästare i Alnarp, vilket efterfrågas av skogsnäringen och vi har talat länge om ett närmande till Linné-universitetet i Växjö.

– JAG ARBETAR exempelvis med en ny kurs om lövskogsskötsel tillsammans med dem. Det vore bra om vi kunde få fler projekt tillsammans, men beslutsprocessen för fakulteten som helhet är trög. Jag tycker ändå vi i Alnarp har kvar mycket av entreprenörsandan från början och har ganska nära till beslut, vilket behövs inför framtiden.

Närheten till skogsbruket viktig

Göran Örlander var med från början men lämnade efter tolv år. Nu arbetar han på Södra och är ordförande för Skogforsk.

Alla som tagit del av hans pedagogiska exkursioner förstår att året i Garpenberg gjorde ett djupt intryck på Göran Örlander. Det var där, i skogarna runt herrgården, som studenterna fick lära sig grunderna inför de mer teoretiska åren på Skogshögskolan i Stockholm.

– Kombinationen av lärande och praktiska övningar i fält var makalöst bra. När man ser saker på riktigt är det en väldigt stark kunskapsöverföring, säger han.

Efter examen arbetade han ett år på Skogsvårdsstyrelsen i Gävleborg med ansvar för att utveckla plantskolorna. Men den akademiska världen lockade fortfarande.

När Skogshögskolan flyttade till Umeå valde många att inte följa med. Det öppnade möjligheter för den som ville hoppa på tåget mot norr. Göran hade inget emot Umeå. Tvärtom. Där kombinerade han undervisning med forskning om hur nysatta plantor tar upp vatten. Mycket av resultaten i doktorsavhandlingen från 1984 är fortfarande grunden i instruktioner om plantering.

UNDER slutskedet i arbetet med avhandlingen var Per-Olof Bäckström Görans handledare. När Bäckström, som dekan för fakulteten, fick i uppdrag att utreda möjligheten för Sydsvensk skogsforskning vände han sig till sin forne doktorand och bad honom bli sekreterare.

I praktiken blev det Göran Örlander som skrev utredningen, glatt påhejad av Bäckström och styrgrup-

pen. En slutsats i den var att forskningen behövde arbeta nära skogsbruket. Närheten precisades till en radie av 30 mil. Det hade betydelse i dragkampen om lokaliseringen, där Uppsala föll bort.

DÅ FÖRSLAGEN presenterats var det dags att gå från ord till handling. Efter en startsträcka på något år (erbjudandet gick först till professor Sten Nilsson) var det dags att flytta söderut. Det föll på Görans lott att grunda försöksparken, som var en hörnsten i den utredning han själv skrivit. Det behövdes ett komplement till parken på Tönnesjöheden (som senare vidgades med parken i Skarhult).

Efter många resor på Do-mänverkets marker bestämde man sig för Asa. En fördel var att Skogsvårdsstyrelsen då drev anläggningen som demonstrationsgård. I herrgården fanns både restaurang och övernattningsmöjligheter, vilket var utmärkt. Målet från första stund var ju att jobba nära skogsbruket. Efter invigningen i maj 1989 kom det 2000-3000 besökare om året för att titta på försöken!

NÄR GÖRAN kom dit i augusti 1988 började han med att sätta upp en brevlåda utanför ett primitivt kontor i den gamla prästgården. Så följde betydligt större projekt. Lokaler och laboratorium skulle byggas och inte minst gällde det att få igång försöken. Helst skulle allt göras samtidigt.

Till att börja med kartlades parkens tusen hektar minutiöst med markkartering

och foto från lågflygande plan.

En tidig klassiker, i det vetenskapliga arbetet, var skärmförsöket. Det handlade om nyttan av att lämna kvar träd i en skärm för att undvika frostsador på plantorna. För att hålla koll på hygget konstruerades ”asa-skytteln”. Något liknande hade aldrig skådats. Det var en mobil väderstation som hängde i en räls tre meter upp i luften. Där åkte den runt på en 800 meter lång bana för att mäta temperaturen och andra väderdata.

– Från det och andra försök fick vi mer information än vad dåtidens datorer klarade av, men tekniken utvecklades. Kapaciteten på hårddiskarna ökade i takt med att vi lade ut nya försök, berättar Göran.

Andra milstolpar från den här tiden var hyggesåldersförsöket, flera förnygringsförsök och tester av skydd mot snytbaggas.

– De genererade massor av rapporter och betydde mycket för hur vi ser på förnygring av barrskog, konstaterar Göran.

– Det var en väldigt rolig tid.

Vi hade relativt gott om pengar och stor frihet. Förutsättningen för denna drömtillvaro var att vi levererade resultat. Det gick bra. Frågorna vi hade med oss från början om förnygringar, ungskogskötsel, rotröta och snytbaggas fick svar. Vi arbetade hårt och tyngdes inte av byråkrati.

EN NYCKEL till framgången var närheten till skogsägarna och skogsföretagen. Göran, som nu själv är en del av skogsnäringen, tycker banden till forskningen blivit svagare och att skogsbruksfrågorna kommit på efterkälken medan SLU har blivit väldigt inriktat på naturvetenskap och ekologi.

– Jag hoppas det kan ändras. Forskningsprojektet Fras med sex doktorander inom produktionsforskning och samarbete över gränserna med Skogforsk och Linneuniversitetet känns bra. Precis som när vi började finns det massor av frågor att få svar på för att lyfta framtidens skogsbruk.

Skog Alnarp

Storsatsning på sydsvensk skog

I ett unikt gränsöverskridande forskningsprojekt tas krafttag för att öka kunskapen om hur skogarna i södra Sverige ska skötas på bästa sätt.

Det handlar om klassisk produktionsforskning, anpassad efter nya förutsättningar och möjligheter. Projektet finansieras av skogsnäringen tillsammans med Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU), Linnéuniversitetet och Skogforsk.

FÖR FÖRSTA gången samlas skogsforskningen i södra Sverige kring ett och samma projekt. Arbetet, som börjar till hösten, leds av:

- Emma Holmström på SLU institution för sydsvensk skogsforskning i Alnarp.
- Karin Hjelm, Skogforsk i Svalöv.
- Erika Olofsson, Linnéuniversitetet i Växjö.

Det gemensamma projektet har döpts till FRAS, Framtidens skogsskötsel i södra Sverige.

Programmet kretsar kring de tre vanligaste produktionsträden: gran, tall, björk samt en blandning av dem.

PÅ FLERA sätt är det en utveckling av dagens kunskaper.

De nuvarande metoderna och råden för skötsel är oftast avsedda för trädslagsrena bestånd. Verkligheten ser sällan ut på det sättet.

Dessutom finns önskemål, och ett krav från certifieringen, att få in mer löv bland

barrskogen.

Därutöver håller skogarna på att förändras genom att mer träd lämnas kvar efter en avverkning i form av generell hänsyn. Inte heller det finns med i de gamla skötselmodellerna.

Målet med FRAS är att komma med praktiska råd för att sköta skogarna efter hur de verkligen ser ut och ta vara på möjligheterna.

YTTERLIGARE en faktor är nya tekniska hjälpmedel i form av gps, digitala kartor, laserscanning, drönare och liknande som gett bättre möjligheter till mer individuell skötsel av små ytor. Ett och samma hygge kan skötas på olika sätt.

Projektledarna för Fras, **Karin Hjelm**, Skogforsk:

"Var och en är ganska liten men tillsammans blir vi starkare och kan ta ett helhetsgrepp på de viktiga produktionsfrågorna"

Erika Olofsson, Linnéuniversitetet:

"Det finns mycket att vinna på att vi arbetar tillsammans och kan använda varandras resurser. Vi kompletterar varandra på ett bra sätt"

Emma Holmström, SLU/Alnarp:

"Forskare och alla aktörer inom skogssektorn får ett gemensamt forum för att diskutera framtidens skogsskötsel, det känns väldigt bra."

Den mer individuella anpassningen gäller också enskilda skogsägare. Målet för FRAS är att kunna ge underlag för ett mer variationsrikt skogsbruk på landskapsnivå och efter brukarnas många olika mål med sitt skogsbruk.

En viktig del i FRAS är att nå ut med forskningsresultaten till skogsägarna och göra resultaten praktiskt användbara.

NÄRMAST ANSTÄLLS sex doktorander som kommer att fördjupa sig i vardera ett av de sex projekt som är grunden i FRAS:

1) Föryngring av tall.

Jämförelser av sådd, naturlig föryngring och nyttan av skärmar i form av skyddande ridåer av träd.

2) Smarta föryngringar.

Effektivare föryngringar med hjälp GPS och digitala kartor vilket gör att föryngringarna

lättare kan varieras inom samma bestånd.

3) Röjning.

Kunskap om hur man röjer blandskog och hur man röjer för att gynna trädslag som rönn, asp sälg och ek.

4) Första gallring.

Om att gallra och behålla blandskog och säkra värdet av de sparade träd som lämnas kvar efter en avverkning i form av "generell hänsyn".

5) Gallring.

Med hjälp av ny data från laserscanning, flygfoton, drönare och gps går det lättare att variera gallringen inom ett och samma bestånd.

6) Löv i blandskog.

Kunskap om att sköta och ta hand om den självföryngrade björken. Det handlar om att bedöma och ta fram bra virkeskvaliteter och möjligheter för att kombinera en granplantering med den björk som ofta kommer av sig själv.

Kontaktpersoner

Emma Holmström, emma.holmstrom@slu.se

Karin Hjelm, karin.hjelm@skogforsk.se, 0418-471307

Erika Olofsson, erika.olofsson@lnu.se, 0470-708999

Redaktör nyhetsbrevet

Pär Fornling: par.fornling@slu.se

Skog Alnarp - 30 års kunskap

Rekord i antal ansökningar

Många vill läsa skog i Alnarp

Intresset inför höstens skogliga kurser i Alnarp är rekordstort. Nu förstärks resurserna för att kunna ta emot så många studenter som möjligt.

– Vi har aldrig haft så många ansökningar som inför den här hösten. De bägge populäraste kurserna har vardera ett 60-tal intresseanmälningar. Det är egentligen mer än vad vi klarar av. Vi gör vad vi kan för att bereda plats åt så många som möjligt, säger studierektor Jörg Brunet.

En del faller regelmässigt ifrån när det drar ihop sig och några väljer i slutändan alternativa kurser. Planeringen är därför inte helt enkel.

– I grund och botten är det ett angenämt problem. Det är roligt att så många fått upp ögonen för våra utbildningar, säger Jörg Brunet

– Inte minst bidrar studenterna genom att vara ambassadörer för Alnarp.

Det finns ett allt större europiskt nätverk med tidigare studenter.

Jörg Brunet, professor och studierektor.

DEN INTERNATIONELLT inriktade skogsutbildningen började kring sekelskiftet år 2000. Möjligheterna öppnades upp efter Sovjetunionens fall då Europa blev mer öppet. Första steget var när Svenska institutet gav stipendium till en grupp studenter från Litauen för en kurs i Alnarp. Året efter beslöt IKEA att ge stipendium för 20 studenter från Baltikum och Polen. Möbeljättens stöd, som fortsatt genom åren, har betytt mycket för utbildningen som växt i flera steg.

Idag erbjuds ett tvåårigt mastersprogram (MSc) som heter Euroforester. I programmet finns kurser som också kan läsas separat.

HÖSTENS kurser är:

- Uthålligt skogsbruk i Södra Sverige (Sustainable Forestry in Southern Sweden).
- Skoglig planering (Planning in Sustainable Forest Management).
- Skogsskötsel i tempererade skogar (Silviculture of temperate forests).
- Tropiskt skogsbruk (Tropical and subtropical silviculture).

STUDENTERNA kommer både från Sverige och övriga världen. Flera av de som börjat utbildningen till jägmästare i Umeå väljer att läsa en del

Till hösten invigs ett nyrenoverat hus för studentboende i direkt anslutning till skogens hus, med Alnarpsparken utanför fönstret.

Det nya boendet ligger inbäddat i grönska i direkt anslutning till den stora Alnarpsparken

kurser i Alnarp.

Dels lockar det internationella perspektivet, dels kunskapen om det sydsvenska skogsbruket där lövskogsskötsel är en del.

Några blivande jägmästare går enskilda kurser, andra går hela Euroforester och gör sitt examensarbete i Alnarp.

BLAND DE internationella studenterna har gruppen från IKEA fått sällskap av stipendiater från Skogssällskapet och Erasmus-stipendiater.

Erasmus finansieras av EU för att ge möjligheter till studier utomlands. För att öppna upp möjligheterna ingår SLU/Alnarp i ett nätverk av Europeiska universitet. Det gör att många får möjligheter och insikter och chansen att studera skog i Sverige.

Under vårens kurser har studenterna kommit från

Sverige, Australien, Estland, Frankrike, Kanada, Kina, Lettland, Litauen, Polen, Rumänien, Ryssland och Taiwan Tjeckien.

LAGOM TILL höstens terminsstart invigs ett nytt studentboende i direkt anslutning till de skogliga husen på universitetsområdet.

– Renoveringen av huset är i full gång. Totalt blir det 24 studentrum fördelat på tre våningar. Det blir en väldigt central och fin boendemiljö, säger Christina Johansson som är bostadsansvarig på Campus Alnarp.

– Totalt har vi 220 studentrum inom området och flera boendemöjligheter i närområdet. Det är med andra ord väl försörjt med bostäder, likväl är det klokt att vara ute i god tid och göra en intresseanmälan.

Kontaktperson
Jörg Brunet, jorg.brunet@slu.se

Studentboende Alnarp:
<http://www.slu.se/utbildning/studentliv/bostad/alnarp>

Redaktör nyhetsbrevet
Pär Fornling: par.fornling@slu.se

Skog Alnarp -30 års kunskap

Början på Euroforester

Meelis en av pionjärerna

Meelis Seedre var en av de första studenterna på utbildningen som kom att bli Euroforester. Nu har han slutit cirkeln och är tillbaka i Alnarp. Här är hans historia.

” Jag växte upp på landsbygden i Estland. Pappa var elingenjör och mamma arbetade i affär. Någon direkt koppling till skogsnäringen fanns inte men jag gillade naturen och brukade rida på stigarna i skogen. En dag när jag kom till stallet var hela parkeringen full med fyrhjulsdrivna bilar. Det gjorde intryck på mig som tonåring. När jag fick reda på att de tillhörde skogsförvaltare som var på besök föddes tanken på att arbeta med skog!

DET LEDDE vidare till Estlands lantbruksuniversitet. Där fick jag höra om möjligheten att komma till Sverige och kände att jag bara måste dit. Vilis Brukas, från Alnarp, kom till Estland och gjorde intervjuer med dem som sökte till utbildningen. Min engelska var inte så bra, men jag klarade nålsögat. Det förändrade mitt liv totalt. Den då ettåriga utbildningen hette ”Sustainable Forestry around the Southern Baltic Sea”. Jag började 2003 på den nystartade kursen. Det blev väldigt bra. Föreläsningarna och exkursionerna gav verkligen någonting. Från tidigare var jag van vid en undervisning utan diskussion och dialog. Här blev vi behandlade som likvärdiga och lärde oss jättemycket.

DESSUTOM var det ett lyft att möta kollegor från så många olika länder. Det har

gett ett bra nätverk i Europa och vidare ut i världen. Nu är det runt 500 personer som gått utbildningen i Alnarp. Vart tredje år har vi återsamlingssträffar då det brukar komma ett hundratal personer.

EN HÖJDPUNKT under min första period i Alnarp var när vi träffade IKEAs grundare i Ingvar Kamprad i samband med hans utnämning till hedersdoktor på SLU. Han bjöd oss studenter till en dag i skogen hemma hos honom. Ingvar Kamprad lastade själv in picknickkorgen i bilen. Vi åkte ut för att titta på egendom och diskutera skogsskötsel. Under den fältmässiga lunchen satt jag bredvid honom och åt pannkakor medan Ingvar Kamprad berättade och frågade. Han verkade opåverkad av alla enorma framgångar. Det var som att träffa och samtala med en farfar. Jag är klart imponerad av både honom och IKEA. Och jag är tacksam över deras stipendier som gjorde utbildningen möjlig. Utan den hjälpen hade jag inte kunnat finansiera tiden på Alnarp. En del av mina kurskamrater har fått jobb på IKEA. På så sätt får företaget en del nytta av att stötta utbildningen, men i grunden är det ett holistiskt synsätt för att öka kunskapen på ett övergripande plan.

EFTER FÖRSTA året stannade jag kvar på Alnarp ett par år för att läsa en master-

utbildning (MSc) med Matts Lindblad som handledare. Parallellt arbetade jag på institutionen som forskningsassistent. Under de här åren träffade jag min fru från Frankrike som var i Alnarp för att studera till landskapsarkitekt. Vi flyttade ihop redan efter en vecka.

JAG FICK chansen att studera europeiskt skogsbruk under två år i finska Joensuu innan det äntligen var dags att sikta in sig på en doktorsexamen. Den kom att handla om hur ekosystemen binder kol. En del i det arbetet var att uppskatta och mäta död ved i orörda skogar. År 2009 tillbringade jag den första av två somrar i Thunderbay som ligger i norra Ontario på gränsen till vildmarken. Det är platsen i norr där vägarna slutar och närmsta stad är åtta timmar bort. Radio och telefon fungerar inte och skogen, som är full av björnar, har växt utan mänsklig inverkan under årtusenden. Dit begav jag mig för att mäta död ved, vilket var fascinerande.

Efter att ha sammanställt

resultaten från Kanadas vildmark doktorerade jag på universitetet i Estland. Jag gillar verkligen livet som forskare. Det känns bra att bygga på med kunskap och skapa något som kan komma till nytta. Jag arbetade ett par år med skogsekologi och dendrokronologi på universitetet i Prag, där de har ett fantastiskt faktaunderlag. Min hustru fick arbete i Frankrike, där vi fick vårt tredje barn. Jag var hemmapappa och spanade samtidigt efter nya forskningsjobb, men det ville sig inte i Frankrike.

NÄR CHANSEN att återvända till Alnarp kom beslöt vi att flytta till Sverige. Jag arbetar nu med kontinuitetsskog och biodiversitet i ett forskningsprojekt som leds av Adam Felton och Matts Lindblad. Det känns väldigt bra att vara tillbaka på Lantbruksuniversitetet som nyligen blev rankat etta i världen. Det är hög nivå på forskningen och för egen del skänker jag en tacksam tanke till IKEA och samarbetet med Alnarp som gjorde det möjligt.

Skog Alnarp - 30 års kunskap

Ett växande europeiskt nätverk

Desiree Mattsson lotsar studenter från en mängd länder till Alnarp för att studera skog.

Hon var själv en av studenterna till den då ganska nya utbildningen i Alnarp. Efter examen år 2002 som skogsvetare (vilket senare åter bytte namn till jägmästare) dröjde sig Desiree kvar på institutionen som anställd. Först som amanuens och därefter som koordinator. En väsentlig del i arbetet är att rekrytera studenter, vilket innebär en

hel del resande. I den återkommande rutten ingår skogsfakulteterna i Estland, Lettland, Litauen, Polen, Rumänien och Tjeckien som alla är viktiga för rekryteringen av IKEAs stipendiater. – Det är väldigt roligt att följa studenternas utveckling. Många gör fantastiska karriärer och växer som människor när de kommer hit. I Alnarp

möter de kollegor från flera länder och vidgar perspektiven. Det blir lite av en smältdegel när så många språk och kulturer kommer samman, konstaterar Desiree. – En del, även svenska studenter, är lite oroliga för undervisningen på engelska. I praktiken är det aldrig något stort problem.

– Det är klart man får lära sig en del facktermer, men det går ganska snabbt att komma in i engelskan. Med tanke på att här finns så många nationer representerade är det ju också enda vägen för att kunna samtala med varandra. Vi har aldrig haft någon student som avbrutit studierna på grund av språkproblem. Tvärtom är det en extra tillgång och dimension.

– Kursdeltagarna växer också genom vårt sätt att undervisa med exkursioner, diskussioner och engagemang från deltagarna. Det skiljer sig från den mer auktoritära undervisningen i flera andra länder. Jag möter många studenter som säger att åren på Alnarp

Desiree Mattsson förändrade deras liv, berättar Desiree.

– Det är förstås väldigt roligt att höra och ge inspiration i arbetet.

VART TREDJE år bjuds tidigare studenter in till en Alumikonferens. Första gången var 2009 i Polen, därefter 2012 i Litauen, 2015 i Lettland och närmast 2018 i Estland. – Det är ett växande nätverk. Nu kan man möta Euroforesters runt om i Europa. Några är forskare, andra lärare eller arbetar i ett skogsföretag, i statlig förvaltning, inom regeringen eller på andra nyckelposter.

En lektion i gallring. Efter erfarenhet av en mer auktoritär undervisning på universitet i andra länder blir många studenter positivt överaskade av ett aktivt lärande där de involveras i diskussioner och presentationer.

Det behövs mer kunskap om privatskogsbruket

Forskningen behöver ägna ännu mer kraft åt familjeskogsbruket. Det menar Ola Sallnäs, som i år blivit pensionär och emeritus efter många år som professor på institutionen.

I samband med att verksamheten i Garpenberg lades ner kom han till Alnarp i augusti 1995.

– Bland de roligaste sakerna att arbeta med har varit utbildningen till Euroforester. Det blev en väldigt lyckad satsning, konstaterar Ola.

HANS FORSKNING har fämst handlat om skoglig planering och policy-frågor, där det inte minst behövs mer kunskap om de många privata skogsägarna.

– Det är ett väldigt spännande och viktigt område. Jämfört med många andra länder styrs det svenska skogsbruket med mjuka instrument. Även om det finns en lag handlar det till största delen om information och rådgivning.

FRÅGAN är hur kommunikationen mellan samhälle/organisationer och de privata skogsägarna ska gå till.

– Att arbeta genom skogsägarföreningarna är en väg, men varje skogsägare fattar

Ola Sallnäs

självständiga beslut och fler än hälften av skogsägarna är inte med i någon förening. Att veta mer om hur beslutsprocesserna inom privatskogsbruket ser ut och hitta rätt kommuni-

kationsvägar är viktigt för en livskraftig skogssektor

DET FINNS också många spännande frågor kring skogliga planering för familjeskogsbruket.

Det är en heterogen grupp med många olika intressen och förutsättningar. Några är beroende av skogen ekonomiskt, för en del är det helt andra värden som motiverar skogsägandet.

– Traditionellt har SLU haft en påtaglig resonansbotten i storskogsbruket. I Alnarp har vi bidragit till att få in mer av privatskogsbruket. Det är ett område som vi bör fortsätta att arbeta med, säger Ola Sallnäs.

Skog Alnarp -30 års kunskap

Några nyckelpersoner i starten... från skogsnäringen....

Jan-Åke Lundén var en av dem från skogsnäringen som drev på för att få igång verksamheten i Alnarp. Och han gjorde comeback genom FRAS.

I början av 1980-talet var Jan-Åke skogsvårdschef på Södra. Han beskriver hur skogsföretagen då blivit allt mer frustrerade över att södra Sverige inte fanns på dagordningen bland forskarna:
– När Skogshögskolan utlokaliserades till orter norr om Stockholm kändes de längre avstånden i dubbel bemärkelse. Vår uppfattning var att frågor för den stora norrländska skogsindustrin dominerade. De saker vi brottades med fick inte mycket stöd från forskningen. Det handlade om snytbaggar, rotröta, problem med frost och vegetation på hyggen.

HAN BERÄTTAR att det fanns en stor samstämmighet inom hela den sydsvenska

skogsnäringen att något behövde göras.

– På en konferens i Jönköping höll jag ett brandtal för sydsvensk skogsforskning. Efteråt sade Björn Häggglund, som då var dekan på Skogsfakulteten, att det var ljuv musik att lyssna på.

DEN TOTALA budgeten för de första 6 åren var 50 miljoner kronor. Av det kom 30 miljoner kronor från skogsbruket.

– För Södras del gick vi in med en miljon kronor om året. Jag har inget minne av några interna strider för att få fram pengarna. Alla verkade överens om att det var en riktig satsning, berättar Jan-Åke.

Däremot ville Södra lokalisera verksamheten i Växjö,

vid sjön Trummen, men så blev det inte.

Tillsammans med fyra andra finansiärer ingick Jan-Åke redan från början i styrgruppen för verksamheten i Alnarp.

– I gruppen fanns stort samförstånd om vad som skulle göras. Enda gången det blev hårdare diskussioner var om man skulle satsa på lövskogsskötsel, vilket inte gillades av alla från näringen, men i stort sett var alla nöjda. Forskningen levererade svar på de frågor som vi skickade med från första början. Vi lärde oss mer om markberedning, skärmar, bekämpning av snytbaggar och spridning av rotröta.
– Inte minst var forskarna duktiga på att kommunicera ut resultaten. Det är meningslöst att forska om resultaten inte kommer ut till de som är berörda.

I MARS 2016 blev Jan-Åke Lundén kontaktad av professor Urban Nilsson med en förfrågan om han ville hjälpa till att ordna finansiering från skogsbruket för FRAS

Jan-Åke Lundén

(Framtidens skogsskötsel i södra Sverige). På sätt och vis påminner det om forskningen som grundlade Alnarp för snart 30 år sedan.

– Jag behövde inte så lång betänketid. Det här är frågor som intresserar mig och som känns viktiga, vilket många tycker. Vi har fått ihop 14 finansiärer av Fras som bidrar tillsammans med SLU. Det behövs ny kunskap och fler skogliga doktorer. Här kan Fras hjälpa till att bryta trenden.

...och på lantbruksuniversitetet

På universitetet var Per-Olov Bäckström och Mårten Carlsson två av nyckelpersonerna.

P-O Bäckström var dekan på Skogsfakulteten och ordförande för utredningen Sydsvensk skogsforskning som presenterades 1986.

– Utan stödet från skogsföretagen hade det inte gått. Till dem som gjorde en stor

insats, lite i det tysta, var Hans Ekelund på Skogsstyrelsen. Han arbetade med att samla näringen. Det blev ett väldigt bra resultat som betydde mycket för skogsfakulteten, säger Per-Olov Bäckström.

HAN KONSTATERAR att det blev ett lyft för forskningen och menar att det idag behövs något liknande för hela landet.

– Det finns för lite pengar till forskning och produktion. I diskussionen om olika skötselmetoder måste vi ha mer kunskap och bättre

kunna beskriva produktionen. Ett närliggande område är skogstekniken. De autonoma maskinerna finns om hörnet, men maskintillverkarna orkar inte själva gå hela vägen av egen kraft.

MÅRTEN CARLSSON blev rektor för SLU 1982. Han var hela tiden lyhörd för önskemålen från det sydsvenska skogsbruket.

– När det drog ihop sig uppvaktades jag av landshövdingarna i Jönköping och Kronoberg som bägge ville att vi skulle etablera oss i deras län. Vi ville inte sprida oss till fler orter, det var bättre att koppla ihop skogen med de resurser

Mårten Carlsson

som redan fanns i Alnarp. Dessutom såg vi synergieffekter med landskapsarkitektur och en koppling mellan trädgård och plantor. Många av de som arbetade med plantskolor hade en hortikulturell bakgrund. Det hela blev en väldigt bra satsning, säger Mårten Carlsson.

P-O Bäckström